

Crònica de l'eutanàsia holandesa

Constance de Vries seu a la cuina i carrega dues xeringues. N'ompli una amb un anestèsic potent i l'altra amb verí. A poc a poc torca l'excés de líquid de l'agulla amb un mocador de paper abans d'embolicar-la amb tota l'atenció possible. Tot seguit es dirigeix al cotxe. Segons l'agenda, a les 2 del vespre està previst que Annie Bus hagi de morir.

Les dues dones n'han comentat els detalls en moltes ocasions. Durant les converses prèvies, s'asseien a la taula de fusta de la caseta d'Annie Bus, situada a Holanda a 15 quilòmetres de la frontera amb Alemanya. Les parets pròximes a la taula estan cobertes de fotos dels fills de Bus i una creu. "N'estàs convençuda", de Vries li havia demanat en diverses ocasions, a una Bus asseguda en la seva cadira de rodes, amb les cames cobertes per una flassada de calça, i les espatlles arrupides lleugerament cap endavant mentre somreia feliç. "Sí, n'estic segura".

Aquesta dona de 75 anys va escoltar pacientment el metge que li explicava la normativa holandesa sobre l'eutanàsia. Se li donaria l'oportunitat de beure's una substància letal o que se li administrés una injecció. L'anestèsica faria efecte en uns 10 minuts i, a tot estirar, amb prou feines badallaria abans de perdre la consciència. Quan arribés el moment de la sobredosi de relaxant muscular, que li paraltzaria el sistema respiratori, no sentiria res en absolut.

Bus es mou inquieta en la cadira de rodes. Li agrada com sona això de no sentir res. Diu que se sent feble, encara que faci la impressió que és molt viva. Recorda com ballava als bars quan era jove, com es convertí en mare a 24 anys i àvia a 44. Però li falla la veu, gemega en veu baixa i vincla el cos.

Una vida desesperada. Fa 23 anys que una embòlia va deixar Annie paraltzada de pit per avall. L'osteoporosi, a més, li ha deixat els ossos molt fràgils. S'ha trencat els dos fèmurs i algunes vèrtebres, així com les costelles inferiors, que ara li pressionen els òrgans. El

Annie Bus, d'Holanda, patia uns dolors terribles i paràlisi, però no era una malaltia terminal. De tota manera, volia morir. La història de com va aconseguir el que volia demostra com és de difícil establir línies divisòries en un país on el suïcidi assistit és permès.

Constance de Vries, de 65 anys, és una metge del Levendseindekliniek de l'Haia.

dolor que pateix és insuportable, però no és una malaltia terminal la seva. Quan el seu marit cuina, ella pela les patates i renta la verdura. I riu maliciosament si sent un bon acudit. Encara li queden uns quants anys.

Però per què hauria de continuar vivint, es pregunta, quan cada dia comença i acaba en martiri i ja no es veu capaç de disfrutar del temps que hi ha a l'endemig.

Ha passat un any des que va demanar de morir. Per aconseguir l'eutanàsia a Holanda una persona ha de demostrar que pateix una malaltia incurable i que el dolor és insuportable. Si més no, és el que diu la llei. Bé que no especifica com s'hauria de definir allò de dolor insuportable.

Generalment a Holanda el metge de capçalera d'una persona és el responsable de decidir sobre el suïcidi assistit, però en el cas de Bus, el metge va rebutjar la sol·licitud. El marit va insistir que continuaria tenint cura d'ella. Les filles també estaven en contra de la mare. "Estàs sola en això", li van dir, "si no, també podries acabar dient 'Voleu desfer-vos de mi!'".

Clínica per "la fi de la vida". Bus va acudir a una clínica especialitzada en suïcidi assistit. La Levendseindekliniek –"clínica per a la fi de la vida"– està radicada a l'Haia. Amb sostres alts i balconets a les finestres, sembla més un edifici d'oficines que un hospital. No hi ha llits i els pacients no vénen a morir

Annie Bus és hissada per sobre del seu llit pel seu marit a casa, als Països Baixos. Una embòlia, fa 23 anys, va deixar Annie paralitzada del pit per avall.

ací. Els auxiliars de suïcidi van a les cases particulars dels pacients.

Quasi tres anys després d'haver-se inaugurat, avui la clínica dona feina a 37 equips, que es componen d'un metge i una infermera. L'any passat la clínica va administrar l'eutanàsia a més de dues-centes persones. La quarta part de gent que va arribar a sol·licitar-ho. La clínica és un lloc on els pacients poden acudir si el seu metge de medicina general es nega a dispensar-los l'eutanàsia. I la gent que ací treballa fa l'efecte que sap interpretar perfectament el desig de morir dels seus pacients.

Sovint són els casos més polèmics els que acaben venint a la *Levendseindeklinik*, els que incideixen en les qüestions més sensibles del tema eutanàsia: si una societat legalitza el suïcidi assistit, quins són els límits? Entre els pacients d'aquí hi havia una dona amb una por patològica a la brutícia i els bacteris que patia una obsessió per la neteja, i també un home de 63 anys terroritzat per la idea de la solitud després de la jubilació. En tots dos casos els metges d'ací van ajudar els pacients a morir.

De Vries i Bus es van conèixer el 27 d'agost de 2014. Realment, Bus no va posar un peu mai a la *Levendseindeklinik*, perquè havia decidit, com molts altres pacients, morir a casa. Foren el met-

ge i la infermera qui es desplaçaren per proporcionar-li els serveis externs. De Vries, de 65 anys, és una dona enèrgica, no s'amoïna. Diu que entén que una persona pugui viure com ho fa Bus per un temps, però no tants anys seguits.

L'expedient de la pacient és al costat de de Vries, i conté notes de cada visita i cada conversa telefònica. Després que Bus mori, un comitè de tres persones –un advocat, un metge i un expert en ètica– examinaran si de Vries va actuar a consciència. En total, el metge i la pacient s'hauran vist sis vegades; quatre mesos hauran passat entre la primera i la darrera visita.

De Vries repassa tres pàgines escrites amb traç poc ferm. "Annie Bus, nascuda el 25 d'agost de 1939, sol·licitud escrita d'eutanàsia". En la seva sol·licitud, Bus escriu que està patint un "dolor insuportable" i la sensació que el seu cos "s'ha cremat". Continua dient que la humilia i l'avergonyeix haver d'orinar en una bossa. Però també "el sentiment que els metges s'hagin rendit", perquè, sempre que demana ajuda, la resposta és: "No podem fer res més".

Complir amb els requisits. Un psiquiatre de la *Levendseindeklinik* va detectar en Bus molta amargura, però una ment lúcida. Un neuròleg també va

confirmar que la medicina no podia fer res per alleujar el dolor neuropàtic que Bus experimenta. De Vries va deliberar amb la infermera, va consultar amb la clínica i va cridar el metge de capçalera. Tots eren de l'opinió que Bus complia amb els requisits per a l'eutanàsia.

A l'octubre, Bus va anunciar a la seva família que no ho podia allargar més i que volia morir; si era possible, que fos abans de la fi de mes. Aleshores ja no es limitava a demanar-ho. Hi insistia.

"Quan moris, que no sigui a casa", li va exigir el marit. Si havia de continuar vivint en aquella casa, va dir, no volia fer-ho amb el record de la seva dona allà morta. Les filles li ho van suplicar: "Sisplau, pensa també en els teus néts".

La feina de de Vries és la medicina general. Els seus pacients normals poden patir des d'úlceres o al·lèrgies fins a demència o càncer. Però la majoria volen viure. De Vries treballa, a més, com a experta en eutanàsia, feina que realitza per convicció. Diu que la veritat és que no ha comptat el nombre de pacients d'eutanàsia que han passat per les seves mans, però creu que estan entre els set i un màxim de 10 l'any. Mai no dirigeix més d'un suïcidi assistit al dia, si bé en una ocasió va fer una excepció.

Malgrat el nombre de vides a què posa fi, de Vries diu que no serà mai una rutina per a ella. En un minut, la persona que té enfront passa de respirar i parlar a estar morta. "I sóc jo la que les ha mortes", diu de Vries. "El primer cop tremolava", recorda, i hi afeg que encara es fica nerviosa quan arriba el moment.

En una ocasió, va haver d'abandonar una festa i tot per assistir un suïcidi. En tornar, el marit li va picar l'ullet. Era l'únic que sabia on havia estat. Ara bé, si aquesta ocupació la fa patir, es veu que ha fet un bon treball aprenent a dissimular-ho.

S'esborren les fronteres? Holanda va ser el primer país que va legalitzar l'eutanàsia, el 2002. Un any més tard, 1.815 persones havien sol·licitat el suïcidi assistit arreu del país. El 2013, la xifra havia ascendit a 4.829 i representava més del 3 per cent de totes les morts del país. La majoria de pacients pateixen càncer terminal, però el nombre de pacients psiquiàtrics que pateixen depressió, esquizofrènia o desordres d'ansietat va en augment, amb un

total de 42 l'any passat. Aquests darrers casos són particularment espinosos perquè és molt difícil saber quins criteris aplicar per a allò que la gent hauria de poder suportar.

Fa poc, el comitè va reptar un dels metges de la clínica. Havia assistit el suïcidi d'una mare de 47 anys que patia un greu cas d'acufen. La comissió va trobar que el metge s'havia excedit ja que, segons al·legava, "no s'havien exhaurit totes les opcions de tractament". Va ser la tercera amonestació a la clínica en un any.

Amb casos com aquest, significa que es tornen borroses les línies respecte a quan és acceptable administrar l'eutanàsia? Els qui s'oposen al suïcidi assistit adverteixen sobre el fet de desesperar d'una persona massa prompte, mentre que els partidaris de l'eutanàsia ho veuen com un acte d'autodeterminació. Cada vegada que de Vries coneix un nou pacient, es veu obligada a prendre la decisió més difícil que es pugui imaginar: se li hauria de permetre morir, a aquesta persona?

Fora s'ha fet fosc quan de Vries seua al sofà de ca la senyora K., de 82 anys. La cama esquerra de K. descansa en un escambell i li fa mal l'esquena. El seu contacte amb el món es redueix a la televisió i a internet, però darrerament no els fa servir tant. K. diu que sempre havia volgut tenir fills, però el seu primer marit va morir en un accident aeri i el segon d'una malaltia incurable. Encara que sembli que està viva, diu que és com si la seva vida s'hagués apagat llavors.

De Vries diu que K. pateix per una vida que ha fet "el cercle complet". Quasi sona com un diagnòstic. Si la llei hagués estipulat que una vida que es nega a acabar-se és un argument per a l'eutanàsia, la doctora diu que potser l'ajudaria. En qualsevol cas, la clínica es va negar en última instància a proporcionar-li el suïcidi assistit perquè la dona no patia cap malaltia. Encara al sofà, la doctora pregunta a la dona què pensa fer. "M'ofegaré", respon K.

L'any passat, 1.854 ciutadans dels Països Baixos es van suïcidar. Els partidaris de l'eutanàsia sostenen que seria més humà proporcionar-los la possibilitat d'una mort digna abans que abandonar-los als seus propis recursos per matar-se en el que a voltes resulten ser formes horribles.

Els membres de la família Bus, que es veuen a les imatges, van tenir problemes amb la decisió d'Annie de suïcidar-se. El cas il·lustra com és de difícil establir límits.

La pastilla de l'última voluntat.

La Levendseindekliniek la va fundar Dret a Morir (NVVE), una associació de 161.000 membres que consideren que la mort és un dret humà fonamental. Durant anys, han lluitat per una "pastilla de l'última voluntat" que a qualsevol persona que ja no desitja viure se li permeti prendre.

Per a metges com Vries, no resulta fàcil determinar si realment s'han acabat totes les esperances. Algunes persones només necessiten unes quantes experiències positives per recuperar el valor de viure. I cita una malalta de diabetis que volia acomiadar-se de la seva germana abans del dia assenyalat per a la seva mort. La germana vivia a Aruba, al Carib. Passades les vacances, de Vries es va trobar una dona completament bronzejada que, no sols estava molt animada, sinó que ja no volia morir.

Annie Bus també titubeja abans de fer la passa final. Tot i que és un dia gèlid de novembre, també és el primer dia que ha sortit el sol en setmanes. Però d'improvís diu alguna cosa que suscita la diligent atenció de la doctora.

—Tot em sembla preciós. Vull viure —diu Bus.

—Si té cap dubte, no ho farem —diu de Vries.

Bus medita abans de respondre: "Si

el dolor cessava, aleshores voldria continuar vivint".

Bus diu que li fan por les agulles, perquè té les venes varicoses. Què passaria si el metge no ensopava la vena? De Vries li agafa la mà i li acaricia les venes del canell. "No has de tenir por, en absolut", li diu.

"En la prosperitat i en l'adversitat".

El marit de Bus s'ha arrimat la cadira vora la seua dona. D'esma, torca la pols de la cadira de rodes amb els seus ditots. "En la prosperitat i en l'adversitat", diu entre dents. Fins que la mort ens separi. Això és el que va dir el pastor fa 52 anys quan es van prometre cuidar l'un de l'altre. Ell duia un copalta per a l'ocasió, i ella, un vel. "Si depengués de mi, ella viuria fins als cent anys", diu, i afegeix que no sap si vol ser present en el moment de la mort.

Al cap de dues setmanes, Bus ja no té cap dubte. Vol morir. Un segon metge, un d'independent, confirma la valoració de de Vries i tots dos parlen amb la família. Les filles ploren i el marit, irat, diu: "Al nostre llit, no!". Tots s'hi posen d'acord: Bus morirà en la cadira de rodes. Un dimarts a les 2 del vespre.

Es podria al·legar que Bus en veritat duu una bona vida. Viu en una casa d'un sol pis, amb portes tan amples

que no té problemes a l'hora recórrer-la en la seva cadira de rodes. El marit l'aixeca del llit cada matí i la col·loca a la dutxa Abans d'anar a dormir, desfà dues pastilles de paracetamol en un got de llet tèbia. A voltes li toca el cafè amb una mica de conyac. A la nit, quan estar gitada esdevé massa dolorós, ell li pega la volta. I a les 3 de la matinada li fica un supositori perquè pugui evacuar els budells en uns bolquers al matí. Bus diu que ja en té prou.

El dormitori sembla l'habitació d'un hospital. Bus plana al seient d'una mena de grua que el seu marit fa servir per aixecar-la i tornar-la al matalàs. Allà ja hi ha uns bolquers disposats per a ella. Esbufega i després aspira. "Em fa mal", es queixa. Li abaixa les mitges cametes avall i col·loca uns coixins a sota dels peus glaçats.

Amb cautela Bus fa per agafar un tassó amb tetina, però no hi arriba. Fa carasses –més per ràbia que per dolor. "Tinc set i he de demanar l'aigua", diu. "Si vull anar al vàter, l'hi he de demanar a algú". Es queixa que és humiliant que t'hagin de tractar com a un nen. El marit la interromp. A la mà té un botó gris d'emergència i un timbre sona quan el prem. Diu que acudeix tan bon punt el sent. Somriu, però la seva dona renega.

Bus no vol ser una càrrega, però ho és. Algunes nits el seu home s'ha de llevar fins a sis voltes a donar-li la volta.

Una millor atenció és la millor resposta? Però el destí d'Annie Bus és d'aquells que molts dels qui són ara joves algun dia compartiran. Es veuran obligats a viure en clíniques de repòs, possiblement afectats de demència i com a dependents. No seria millor optimitzar les opcions de dependència que enviar els malalts a la mort?

"No és qüestió de bona atenció", de Vries replica. "El que compta és la llibertat". Ella diu que la gent amb què parla no vol veure's "empresonada" en residències geriàtriques. Són gent com ara malalts d'Alzheimer que no volen dedicar-se a resoldre trencaclosques amb "gent també senil" i homes que no volen orinar en bolquers. Consideren la mort com una benedicció. Moltes voltes el familiars envien flors a de Vries després d'haver dut a cap l'eutanàsia.

Annie Bus també es deleix per la in-

Façana de la LevensEindekliniek de l'Haia. Baix, el paper per autoritzar l'eutanàsia.

dependència que va perdre fa 23 anys. Un matí, a punt de fer els 54, va perdre la sensibilitat a les cames. No obstant, va poder amb dos esglaons més abans de caure a terra. Va demanar auxili en una casa que era buida i no va poder arribar al telèfon. Fent servir les mans, es va arrossegar pel terra fins a la finestra i va fer córrer la cortina.

Un veí es va adonar que la tela feia com senyes i va telefonar a la policia. Però fins a la tarda l'especialista no va poder aclarir el que havia passat. Un despreniment de teixit havia bloquejat una vena de les que van a la medulla espinal i li havia espatllat els nervis abans que el metge hi pogués intervenir.

"No s'hi val". Annie encara avui està convençuda que li haurien pogut salvar les cames. Això no obstant, és molt probable que el seu destí s'hagués segellat en qüestió de segons. Amb grans esforços s'incorpora al llit: "Si això et passa quan tens 75 anys, és terrible. Però que et passi als 54, no s'hi val".

"La nostra mare no va acceptar mai el seu destí", diu una de les tres filles, mentre les altres assenteixen. Un cop van saber que la seua mare anava a morir, van començar a visitar-la cada dia. Avui han fet una sopa de vedella entre totes. La més jove de les tres llig un poema. Es queden juntes i rememoren com era abans la seva mare.

En els primers temps, abans de l'accident, anava en bicicleta a tot arreu: a la Philips, on treballava en la neteja, i fins a tocar d'Alemanya, en un obrador de sabates. Sempre va treballar, no era de les que s'agraden d'estar aturades.

Li encantava el carnaval. De nits, als bars, s'esgargamellava per fer que les filles s'hi quedessin, encara que fos passada l'hora d'anar al llit. "Una copeta més!". I amb això es posaven a ballar juntes damunt la taula. Damunt la taula? Les xicotetes riuen. "Oh sí, damunt la taula!".

"També anàvem de vegades a passejar pels boscos a la nit, plegades", recorda la més jove.

El conflicte moral de tota una generació. Poden entendre que la mare vulgui morir? "La miro, i de pit per amunt tot sembla anar de primera", diu una de les filles. "Diu que pateix", agrega una altra. "Però, és clar, nosaltres no ho sentim", diu la tercera.

Les tres dones s'enfronten al conflicte moral de tota una generació. Per a gent com Annie Bus, la mort és la salvació o un error terrible?

Dos dies abans de la seva mort, un capellà retirat practica els darrers ritus. Dos capellans més en actiu s'hi van negar dient que el desig de Bus va contra la voluntat de Déu —i ella no ha parat de queixar-se d'això des d'aleshores. Ha viscut els seus 75 anys com a catòlica i són quatre les creus que pengen de les parets de ca seva, però quan Annie va necessitar l'ajuda de l'Església, aquesta li va girar l'esquena.

L'endemà, la família reunida repassa antics vídeos. I el mateix dia de Vries

celebra una festa de comiat a la seva consulta. És l'últim dia com a metge general, però continuarà treballant per a la Levendseindekliniek.

I per fi arriba el dimarts. Abans de migdia una ambulància s'atura enfront de la casa de maó gris dels Bus. Un infermer li connecta una cànula a la vena, i col·loca una bena sobre el tubet. De Vries ha perdut pràctica i li ha demanat que insereixi el tub no sigui que accidentalment li administri la injecció on no toca. Està patint per la família d'Annie que observa i, per descomptat, per les pors de la pacient mateix.

A l'1:15 del migdia de Vries s'asseu a la taula del menjador i clava les agulles en les ampul·les. Les medecines, les ha tingudes una setmana a la nevera. A poc a poc va omplint les xeringues mentre els dos néts veuen *Blancaneu i els 7 nans* en el televisor que té a la vora.

De Vries escriu números en les xeringues. La primera conté una solució salina per rentar la cànula. La segona proporcionarà un anestèsic lleu per adormir les venes de Bus abans que li injecti la tercera, la que conté l'anestèsic complet. Després, de Vries li donarà una última injecció amb 150 mil·ligrams de Rocuronium, que paralitza els músculs respiratoris.

Amb molt de compte fica les xeringues en un recipient de Tupperware. "Cal no arribar massa d'hora", explica en el cotxe. "Si no, pots destorbar la família mentre s'acomiadem". Hi ha una farmaciola d'emergència al seient de darrere. "Mai se sap què podria passar", havia dit d'entrada.

—Sí, per descomptat.

A l'1:45 del migdia el cotxe gira cap al carrer on viu Bus. De Vries agafa el seu maletí de metge, l'altra bossa, el recipient de Tupperware i truca al timbre.

Han vingut tots: les filles, el marit, els néts i 15 més entre parents i amics. S'han ficat al voltant de la pacient. Una de les filles li agafa la mà. Té els ulls vermells. Bus somriu. Quanta gent, i tot per ella.

De Vries retira la bena per tenir accés a la cànula. S'acosta al primer tret.

—N'estàs segura? —pregunta de Vries.

—Sí, completament.

Reclinen el respall de la cadira de rodes i col·loquen un coixí sota el cap de Bus. El seu marit se li acosta i una segona filla agafa fort la mà de la seva mare. La filla més jove està asseguda als peus. "Mare, voldries dir alguna cosa més?", li pregunta estrenyent-li la mà.

Bus esclafeix el plor i pronuncia les seves últimes paraules: "Espero que res per l'estil no us passi mai a vosaltres".

Vol que tots estiguin junts, que ella sempre els ha desitjat el millor i que haurien de parlar dels seus problemes. Aleshores se li eixuguen les llàgrimes i la veu se li apaga. De Vries li acaricia les galtes.

A les 2 del migdia, sonen les campanetes del rellotge de paret, però els plors dels familiars n'ofeguen el so. Annie Bus no sent res.

Laura Höflinger

© Der Spiegel

Traduït per Francesc Sellés

Cines Babel

Vicente Sancho Tello, 10 · València

Birdman

d'Alejandro González Iñárritu

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS :
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous
excepte vespra de festiu i festius.

